

Iușan-Adrian Cosmin

Închisoarea - spațiu de opresiune și supraviețuire în lucrarea autobiografică *Insula Robinson* de Ion Eremia

The prison- space of oppression and survive in the
autobiographical work *Island Robinson* of Ion Eremia

Iușan Adrian Cosmin¹

In this article, the author analyses the work of captain Ion Eremia, imprisoned by the communists, who discover there the Good and a lot of reasons for survive. He realizes an interesting presentation of this important book and of the communisms repressive system.

Key words: pray, punishment, communists, captain, imprisoned.

Cine a fost Ion Eremia?

Ion Eremia (n. 5 mai 1913, Constanța - d. 23 februarie 2004, București) a fost un general, scriitor și deținut politic în regimul comunist, supranumit „Soljenițin al românilor”². A absolvit cursurile Liceului Militar din Chișinău, apoi pe cele ale

¹ Student, Facultatea de Istorie și Filosofie din Cluj-Napoca. e-mail: iusanadrian@yahoo.com.

² Generalul Ion Eremia - un Soljenițin al României, 27 noiembrie 2007, Alexandru Boariu, Jurnalul Național, accesat la 7 iulie 2012.

The prison- space of oppression and survive in the
autobiographical work *Island Robinson* of Ion Eremia,
Astra Salvensis, 1, p. 78-88

Școlii Militare de Geniu, obținând gradul de sublocotenent. În 1935 este repartizat comandant de pluton la Regimentul 7 Pionieri - Timișoara. Între anii 1936 și 1938 urmează studiile tehnice ale Școlii de Aplicații de Geniu, care îi vor permite să inventeze „torpila terestră dirijată”, pentru a cărei paternitate se va lupta ani întregi. În perioada 1936 - 1939 urmează cursurile Facultății de Litere și Filosofie din București, fără a absolvi, studii care-i vor marca însă profund viitoarea activitate literară. În vara și toamna anului 1941, după intrarea României în cel de-al doilea război mondial, participă la acțiuni militare pe front, cu Batalionul Transmisiuni Motorizat, luptând în regiunile Chișinău și Tighina. În perioada aprilie 1942 - septembrie 1943 luptă în cadrul Diviziei 1 Pază - „Ucraina”, îndeplinind funcția de comandant de companie. La 10 martie 1944 este înaintat la gradul de căpitan, iar la 23 august 1946, la cel de maior.

Urmează o ascensiune rapidă, la 23 august 1949 fiind avansat la gradul de locotenent colonel, la 9 mai 1950, la cel de colonel și la 9 septembrie 1952 este avansat la gradul de general-maior și numit în funcția de ministru adjunct pentru construcții și cazarea trupelor, funcție pe care o deține până la 5 octombrie 1953. Ca militar, Ion Eremia a îndeplinit, până în 1950, diferite funcții, precum cea de redactor-șef la Glasul Armatei, șef al Casei Centrale a Armatei sau comandant al

Iușan-Adrian Cosmin

Academiei Militare Politice. De asemenea, din august 1945 și până în februarie 1948 a fost deputat în Marea Adunare Națională.

După moartea lui Stalin, în 1953, Ion Eremia pledează deschis pentru analizarea cultului personalității „marelui conducător” și pentru reformarea Partidului Muncitoresc Român. La 30 aprilie 1955, printr-un decret al MAN, Ion Eremia este eliberat din funcția de locțiitor al ministrului Forțelor Armate, iar în iunie 1955, Biroul Politic al PMR numește o comisie pentru „a stabili comportamentul generalului Ion Eremia”. La 22 noiembrie 1955 este trecut în rezervă prin decret al prezidiului MAN, iar la 17 aprilie 1956 este exclus din rândurile PMR. În 1957, Ion Eremia ocupă un post de funcționar la Inspekția Comercială de Stat.

Acesta s-a apucat să scrie pe furiș o carte contra comunismului („Gulliver în țara minciunilor”), pe care voia să o trimită la Paris, ca să fie publicată. La 11 septembrie 1958 finalizează romanul și încearcă să-l trimită spre publicare în Franța. Dar marinarul Pompiliu Pănescu, însărcinat cu această misiune de sora generalului, în loc să ducă manuscrisul în Franța, îl predă Securității. Dezamăgit fiind de comunism, Ion Eremia scrie între anii 1956-1958 o lucrare de peste 400 de pagini, cu titlul de Gulliver în Țara Minciunilor, lucrare în care acesta își revarsă resentimentele. Aceasta este o vitriolantă satiră, îndreptată împotriva comunismului. Pe scurt, folosind convenția unui ținut fictiv, *Kukunia*, autorul satirizează

The prison- space of oppression and survive in the
autobiographical work *Island Robinson* of Ion Eremia,
Astra Salvensis, 1, p. 78-88

ideologia absurdă, minciuna practică pe scară largă, teroarea, dar mai ales, manevrarea omului după bunul plac al regimului.

La 17 octombrie 1958, Ion Eremia este arestat, iar la 27 octombrie 1959 este condamnat la 25 de ani de muncă silnică pentru „crimă de uneltire contra ordinii sociale prin agitație” și 14 ani temniță grea, pentru „complotare la tentativa crimei de trădare de patrie”, urmând să execute pedeapsa cea mai mare. Începând cu 27 octombrie 1959 trece succesiv prin penitenciarele Jilava, Râmnicu-Sărat și Aiud, iar la 24 iulie 1964 este eliberat prin Decretul Consiliului de Stat nr. 411, de eliberare a tuturor deținuților politici.

În 1965, prima soție a generalului, actrița Reghina Abramovici, și cei doi copii se stabilesc definitiv în SUA, unde vor fi protejați. În anul 1970, Ion Eremia obține reabilitarea judecătorească, iar în 1971 se recăsătorește cu Nicoleta Eremia, împreună cu care va înfia doi copii orfani și alături de care va trăi până la moarte. Nicoleta Eremia a câștigat o sumă importantă în procesul întentat împotriva statului român ca urmare condamnării politice a răposatului ei soț, Ion Eremia³.

³ <http://www.antena3.ro/romania/so-tia-fostului-general-ion-eremia-intemnitat-de-comunisti-a-castigat-despagubiri-de-un-milion-de-euro-statul-ii-da-doar-cateva-mii-106177.html> accesat pe 7 decembrie 2012.

Închisoarea-sapațiu de opresiune

Pentru a înțelege ororile prinn care a trecut Ion Eremia, orori, de altfel ,trăite de elitele intelectulae românești în vremea comunistă,trebuie să înțelegem ce este închisoarea. Astfel de definiție este dată și de Ion Eremia. În lucrarea Insula Robinson, el definește închixsoarea ca fiind un iad. Această sintagmă descrie poate cel mai bine închisoarea, deoarece ,în viziunea lui Ion Eremia, este un spațiu al suferinței și chinului inimaginabil.

Deținutul esta închis într-un spațiu în care el nici măcar nu poate să se gândească la libertate. Desele bătăi, la care se adaugă înfometarea , dar și frigul pătruzător fac din acest spațiu un iad,unul care din dintr-o simplă replică, devine un iad, și mai cumplit decât originalul. Metodele de tortură la care este supus, sunt de neînchipuit. Ion Eremia afirma la un moment dat că bătăile erau la ordinea zilei și erau aplicate din diverse motive: nerespectarea ordinului de a vorbi în oaptă, lipsă de respect față de gardieni, dicsuții dușmănoase s. a. Tot discursul continuă mai departe cu o scurtă prezentare a metodelor de pedeapsă. Astfel, bătaia era aplicată fie direct, în camera de detenție, cu catarama centurii, fie într-o cameră specială, unde cel pedepsit era lungit pe o masă, cu fața în jos, lovit cu o coadă de mătură pe spate și peste fese.

Exista însă o pedeapsă în care cruzimea se împletea cu batjocura și înjosirea. Astfel, cei ce erau sancționați cu această pedeapsă, erau siliți să alerge, țopăind, în saci legați la gură,

The prison- space of oppression and survive in the
autobiographical work *Island Robinson* of Ion Eremia,
Astra Salvensis, 1, p. 78-88

mânați în spate de un individ înarmat cu o băță groasă. Cel alergat, care rămânea în urmă era lovit fără milă peste spate, cu ciomagul, până cădea lat la pământ. Ca o concluzie, aceste metode barbare au o dublă implicație. Pe de o parte, sănătatea deținuților este serios afectată dar efectul lor nociv nu se oprește aici. Spiritul, mândria, unele sentimente dispar, sau devin, în scurt timp resentimente. Aceste resentimente sunt în primul rând față de regim, însă treptat, acestea se îndreaptă împotriva societății, a omului în general.

Legat de condițiile în care trăiau, acestea sunt înfiorătoare. Închisoarea (din Râmnicul Sărat) era formată din chilioare joase și înguste, atât de înguste încât nu puteai să faci decât trei pași. Acestea aveau pereții umezi și mucegăiți, podeau scaldată în apă verzuie, cu insule plutitoare de mătasea broaștei. Acesta este și motivul datorită căruia își intitulează romanul autobiografic *Insula robinson*.

Pe lângă condițiile absolut mizere, ceea ce era și mai îngrozitor este faptul că acești deținuți nu își vor putea vedea vreodată familia. Odată ce erai închis, *închisoarea* devenea casa ta, familia ta ... mormântul tău. Nu puteai spera la eliberare decât dacă deveneai, contrar voinței tale, unul dintre ei.

Tortura nu era numai una fizică ci și psihică. Deși în aparență, era mai intensă, tortura fizică pălește comprativ cu cea psihică, care lasă urme mult mai adânci, urme care de cele

Iușan-Adrian Cosmin

mai multe ori, cu greu pot fi șterse, acest lucru este vizibil și în cazul generalului Ion Eremia. Faptul că erai obligat la mărturisiri mincinoase, la semnarea unor declarații deja făcute, te făcea să suferi mai mult decât desele lovituri, care adeseori se încheiau cu o vizită la infirmerie. În capitolul intitulat maritiriu de ziua sfântului Ștefan, Ion Eremia ilustrează închisoarea ca fiind un *lăcaș de cult al urei, al mizeriei și cruzimii bolnave*. Nu era permisă practicarea religiei iar în cazul sărbătorilor religioase era intensificată paza. Acest lucru îl seacă și mai mult pe Ion Eremia, care, ca mulți alții, în chisoarte, îl redescoperă pe Dumnezeu.

Un alt aspect al opresiunii resimțit de Ion Eremia și romanul autobiografic *Insula Robinson*, este faptul că acesta erai supus la singurătate. Singurătatea este cea mai mare frică a omului. Omul suferă de aceasta, în acest sens Ion Eremia, la fel ca și majoritatea deținuților, erau închiși într-o celulă în care nu se mai afla nimeni... nimeni. Fostul general afirma la un moment dat că simțea că înnebunește.

La acesta se adaugă și faptul că nu avea nici măcar dreptul de a vorbi. Deținutul trebuia să tacă iar orice alt fel de a intra în contact cu altcineva era strict interzis. Ce îi mai rămânea bietului deținut?

Singur, fără posibilitatea de a vorbi cu ceilalți... asta e doar un aspect din drama trăită de Ion Eremia în închisoarea de la Râmnicu Sărat ... și alții.

Toate acestea aduc transformări teribile trupului. La un

The prison- space of oppression and survive in the
autobiographical work *Island Robinson* of Ion Eremia,
Astra Salvensis, 1, p. 78-88

moment dat, Ion Eremia povestește un episod care este ilustrativ în acest sens. În momentul în care acesta a fost transferat dintr-o închisoare în alta, una dintre persoane însărcinate cu transferul său a întrebat *Ce e cu momâia asta?*, dublată de o afirmație din text a lui Ion Eremia : *pe semne că nu aveam numai înfățișare, ci și iz de mumie egipteană.*

Închisoarea - spațiu de supraviețuire

În memoriile foștilor deținuți se relatează și se accentuează în special modul în care cei ce au fost închiși , au reușit să supraviețuiască marelui iad, în acest sens nici Ion Eremia nu reprezintă o excepție. În viziunea autorului, închisoarea l-a făcut mai puternic, dar totodată mai uman și mai sensibil. În aceste condiții închisoarea devine un spațiu al supraviețuirii prin prisma faptului că de îndată ce ești închis, prima dorință, primul instinct este acela de a supraviețui, de a răzbi, de a câștiga *lupta* (mai mult o luptă interzisă).

Astfel, autorul relatează pe larg modul în care el a reușit să supraviețuiască iar acest lucru el la realizat prin găsirea unor *mici bucurii*. O astfel de bucurie este prezentată pe larg de Ion Eremia într-o descriere demnă de un autor romantic „ochii mi se deilatau, fermecați de ceea ce-mi lipsise de mai bine de un an. Culoarea care reprezintă fenomenul unic, poate, în Cosmos, viul, viața, marea minune și marele mister al universului, culoarea evocată aproape în fiecare vers al cântecelor noastre

Iușan-Adrian Cosmin

populare, pe care aproape o uitasem cum arată la vedere ". O altfel astfel de bucurie ne este prezentată si intru-un alt episoade . Într-o zi, când curăța păianjeni și de praf peretele și fereastra celulei ochii lui au văzut " printre jaluzele, undeva departe de zidul închirorii, șapte vârfuri de plopi. Pomii erau înfrunziți și formau o mică insulă verde, așezată undeva, în înaltul cerului. Insulița era înconjurată de nouași alburii și nemișcați, încât părea o insulă adevărată așezată în mijlocul apei înspumate".

Simțind că înnebunește tânărul de atunci Ion Eremia "doi, trei pași în față" o metodă falimentară deoarece, până la urmă nu îi aducea nici o satisfacție decât o epuizare. Este o metodă des practică de majoritatea deținuților prin care ei încercau să rămână ocupați și să omoare timpul. Mai târziu Ion Eremia își începe „conversațiile cu vecinii din celulele limitrofe". Dar conversația nu era una *normală*, în sensul că ea nu se desfășura așa cum credem noi. Ea se realize prin Codul Morse, prin bătăi scurte prin perete. Aceasta este una in primele dăți când Ion Eremia nu se mai simte singur.

Spuneam că închisoarea te umanizează, mai mult ea scoate din cei pe care îi ține captive un anumit spirit creator la fel cum ne artă situația generalului "situația disperată din iadul de la Râmnicu Sărat ma povățuit că lucrul cel mai de seamă era cel să-mi păstrez mintea întreagă,căci de asta depindea supraviețuirea mea, am făcut până acum tot ce am putut în această privință".

The prison- space of oppression and survive in the
autobiographical work *Island Robinson* of Ion Eremia,
Astra Salvensis, 1, p. 78-88

Atfel domnia sa relatează mai departe că se apucă de *scris*, nu în sensul clasic. Neavând cu ce scrie (mai mult acest lucru era strict interzis) Ion Eremia începe să scie o carte, una specială în prisma faptului că aceasta a ajuns ulterior să fie publicată sub titlul de *Insula Robinson*. El scria „în gând, la început o pagină, două pe zi, după care începea să le memorize și apoi relua procesul, ajungând ca lucrarea dânsului să aibă puțin peste 200 de pagini. La aceasta se adaugă și faptul că acesta începe să creeze evenimente muzicale și culturale, își imaginează că participă la concerte de muzică clasică, fredona în gând toate piesele și poeziile pe care și le amintea. “Dintre compozițiile pe care le-am putut memora îmi place mai mult: *Balada* de Ciprian Popumbescu (sonată pentru vioară), *Intimite* de Chopin, *Serenada* de Schubert, *Solveigslied* de Grieg, *E lucevan le stelle* de Pucini, *O sole mio* de Di Capua, *Ave Maria* de Gounod. În cele 36 de ore de pedeapsă ce îmi rămăseseră (se referă la una dintre pedepsele cu carcera), le-am fredonat în gând de nenumărate ori, cu aceiași plăcere cu cre le-aș fi cântat cu voce tare, iar asta ma ținut treaz tot timpul și- sunt pe deplin convins -că m-a ținut în viață”.

Dar una dintre activitățile preferate ale dânsului era cea de a crea poezii, cele mai multe reflectând durerea pe care o suporta. O astfel de poezie este și cea intitulată *Prăbușirea*: Mi-e inima stup de venin, Burete de otravă plin, Izvor de lacrimi și

Iușan-Adrian Cosmin

fiere, De jale și de durere, De sânge negru-nchegat, De chin nemilos, necurmat. Mi-e sufletul rob căznit, Bolnav de rac chinuit, Gheaur răzvrătit, fără zile, Rupt frânt în bucăți de cămile, Iobag străpuns de suliți, Dat hrană la câini, pe uliți. Viața mi-e diavol în cârcă, Stihie hâdă, o hârcă, Povară în zi de vară, Amestec de vin și curară, Chip fără zâmbet de slavă, O, dulce pocal de otravă!

Elementul pe departe cel mai important în viziunea lui Ion Eremia, a fost familia. Gândul care se îndreaptă depre familia lui, devine o tortură dar mai ales o metodă de supraviețuire. *Închisoarea* îl învață și îl silește pe Ion Eremia să reflecteze asupra familiei iar prin acesta el rămâne în viață. Generalul spune că la un moment dat nu ar fi putut să supraviețuiască fără familie. Îșii imagina cum vedea zâmbetele copiilor, cum se jucau ei și se gândea la frumoasa lui soție.

În concluzie închisoarea din perspectiva lui Ion Eremia a reprezentat, pe de o parte, un spațiu al suferinței, al torturii, al morții, iar pe de altă parte a fost și un spațiu în care el s-a luptat pentru supraviețuire și în care a redescoperit speranța. Din această cauză, Ion Eremia este un supraviețuitor (unul demn de laudă) nu doar prin prisma faptului că a reușit să iasă nevătămat ci mai ales prin faptul că a avut tăria de a povesti aceste lucruri, multe dintre ele necunoscute tinerilor.